

Herbergen en cafés.

In de achttiende eeuw had Stavoren 3 herbergen, waarvan de namen nu nog bekend zijn.

De oudste herberg is "Het vergulde Hoofd". Dit was eerst de stadsherberg, omdat ze eigendom was van het stadsbestuur. Hier konden gasten van de stadsregering en andere bezoekers logeren. Zo'n herberg was nodig, want op één dag heen en terug naar Leeuwarden was niet mogelijk. Het "Vergulde Hoofd" was woonhuis, hotel, herberg en er was ook een schuur en een stalling voor paarden en wagens bij. "Het Vergulde Hoofd" stond naast het stadhuis, aan de zuidzijde. Nu Voorstraat 98.

De Burgemeesters en de vroedschap vergaderden ook in de stadsherberg.

In 1703 besloot het stadsbestuur "bij openbaare opveijlinge aen de meestbiedende bij strijkgelt te verhuren een heerlijke ende welgelegen harbergh 't Vergulden Hooft genaemt, voorsien met roiale kamers ten dienste van passagiers ende alle andere persoonen, staende ende gelegen aen d'suydkant van hun stadhuys". De verhuur gold voor een periode van 3 jaar. Eén van de bepalingen was, dat de verhuurder voor goede accommodatie en goede wijn en bier moest zorgen en het stadsbestuur hield de bovenkamer in eigen gebruik als vergaderzaal.

In 1775 werd "Het Vergulde Hoofd" verkocht. Bij de bepalingen van de verkoping staat:

" zijnde het onderhoud van de raadkamer, boven de huising zo verre het binnenwerks is aan de Stad".

De waard kon de heren tijdens de vergadering mooi van hun natje en droogje voorzien. Soms liep dat uit de hand. Hospes Egbert Bosma leverde eens per jaar een rekening in. In 1767 schrokken de heren stadsbestuurders zo van deze rekening, dat ze bepaalden dat er voortaan iedere week moest worden afgerekend. Bovendien wilden ze zelf tabak, pijpen en wijn inslaan en op de secretarie bewaren.

De herberg op de plaats waar nu het hotel "De Vrouwe van Stavoren" staat is van jonger datum. Ze lag buiten de stad aan de haven. Nadat "Het Vergulde Hoofd" door de stad was verkocht werd deze herberg aan de haven ook wel "Stadsherberg" genoemd. Toen waren er dus twee stadsherbergen. In de "Nieuwe geographische Nederlandsche Reise- en Zakatlas", die in 1773 in Amsterdam is uitgegeven staat: "De voornaamste Logementen zijn hier: In Amsterdam by 't Stadhuis, en de twee Stadsherbergen, binnen en buiten". In 1792 vindt de openbare verkoping plaats van een deftige huisinge en herberg, "Stadsherberg", voorzien van drie boven- en benedenkamers, keuken en stalling voor ca. 20 paarden, buiten de poort aan de haven.

Veel reizigers uit Friesland naar Holland namen in Stavoren de boot, want er was een veerdienst op Enkhuizen en op Amsterdam. Bovendien was er een veerdienst op Sneek en Leeuwarden. Je kon dus in Leeuwarden de veerboot naar Stavoren nemen, maar als je verder wilde moest je in Stavoren overnachten, want een reis van Leeuwarden naar Amsterdam duurde minstens 2 dagen. Voor reizigers die te paard, of met de koets in Stavoren kwamen was er de mogelijkheid om hun paarden te stallen. De koetsen en paarden konden trouwens ook met de boot mee. In het reglement van de turf-, rogge- en zoutdragers van 1765 staat: "De beëdigde turf-, rogge- of zoutdragers zullen ook alleen gequalificeert zijn het vee, dat alhier gescheept word om naar Holland of Elders vervoerd te worden, alsmede de rijtuigen, in de schepen te sjouwen en daar voor genieten zoo volgt. Voor een paard te lieden of te hijsen ter keuze van de eigenaar een Schelling, meerdere na proportie. Van een Koets vier Schellingen. Van een Wagen twee Schellingen. Van een Chaise één Schelling".

In 1800 wordt de Stadsherberg weer verkocht. Nu is Livius Gabini koper. Dit was geen Italiaan, want zijn vader heette gewoon Gabe. Hij vond Livius Gabini waarschijnlijk deftiger dan Lieuwe Gabes.

Herberg nummer drie was " De Witte Arend". Deze stond aan de andere kant van het stadhuis.

Het is nu de kerk van de Baptisten Gemeente aan de Voorstraat. Misschien heette deze herberg eerst wel "In Amsterdam".

Er zullen zeker meer cafés zijn geweest, waarvan de namen nu niet meer zijn bekend.

In 1766 kreeg stadssecretaris Binkes bijv. toestemming om een door hem gekocht huis in het Zuid WesterKwartier tot herberg in te richten.

Bovendien had Stavoren 2 bierbrouwerijen en twee jeneverstokerijen, die aan huis mochten tappen. Niemand hoefde dus te verdrogen.

De beide jeneverstokers, Jouke Jans en IJsbrand Dirks klopten in 1796 om steun aan bij het stadsbestuur. Het was nadelig voor Stavoren en de Staverse fabrikanten, dat van alle jenever evenveel belasting moest worden betaald. Jenever van buiten de stad moest volgens hen zwaarder worden belast. Ze kregen hun zin. Voortaan moest van ieder anker Staverse jenever 4 gulden en 10 stuivers accijns

worden betaald en van import jenever 5 gulden en 10 stuivers.

Soms liep het drankgebruik uit de hand en sluitingstijden waren ook in de achttiende eeuw al een probleem.

In 1796 bepaalde het stadsbestuur voor de zoveelste keer, dat er na tien niet meer mocht worden getapt "in de gemeene Haard". Bovendien werd bepaald, dat de kolfbaan in de " Stadsherberg" op zondag, tijdens de preek gesloten moest blijven. Niet iedereen hield zich blijkbaar aan de regels, want in 1798 werd opnieuw bepaald, dat de casteleins na 10 uur niet meer mochten tappen of gezelschap houden.. En in stokerijen mocht men voortaan alleen staande een borrel drinken en zij moesten om 9 uur sluiten.

De boete was 3 gulden, zowel voor stokers, casteleins en klanten. Stadsmajoor Pieter Rommerts moest toezicht houden.

Het volgende jaar was het helemaal mis. Door de Engelse inval lagen er veel schepen in de haven, die de oversteek niet durfden te wagen. Dit leidde tot onrust en vaak was dronkenschap de oorzaak. Het stadsbestuur bepaalde daarom, dat er op zondagavond na 8 uur niet meer mocht worden getapt. Pieter Pieters Velzen, de castelein van " De Witte Arend " trok zich hier niets van aan. Hij overtrad deze bepaling moedwillig en behandelde de dienaars van het gerecht schandelijk. De burgemeesters lieten dit niet op zich zitten. Ze beslisten dat hij zijn zaak 6 weken moest sluiten. Geen halve maatregels dus. Of deze maatregel ook echt is uitgevoerd vermelden de boeken niet.